

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Framställan om undantag från 110 kap. 24 § socialförsäkringsbalken genom införande av ny tillfällig förordning

Sammanfattning

Med anledning av det extremt höga trycket på sjukvården som den andra vågen av pandemin just nu orsakar, sjukvårdens behov av att kunna prioritera arbetet med den kommande massvaccineringen och det mycket höga inflödet av ansökningar om smittbärrpenning, befinner sig såväl sjukvården som Försäkringskassan i en pressad och extraordinär situation. För att minska belastningen på sjukvården anser Försäkringskassan att kravet på vad en ansökan om smittbärrpenning ska innehålla bör ändras tillfälligt. Försäkringskassan saknar möjlighet att inom existerande regelverk göra undantag från kravet på underlag från sjukvården i dessa ärenden och därför ger myndigheten nu in denna framställan till regeringen.

Försäkringskassan föreslår att det införs ett tillfälligt undantag från kravet att en kopia av beslut enligt smittskyddslagen eller ett intyg med uppgift om beslutets innehåll, ska bifogas till en ansökan om smittbärrpenning som grundas på ett sådant beslut. Undantaget ska gälla ärenden där beslutet enligt smittskyddslagen har fattats med anledning av sjukdomen covid-19. Regeringen föreslås reglera detta undantag i en förordning med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Bakgrund

Pandemin innebär ett extremt högt tryck på samhället att tillhandahålla vård och andra samhällstjänster till personer som på olika sätt drabbas av covid-19. Hälso- och sjukvården har i flera regioner ett mycket ansträngt läge, vilket bland annat har lett till att sjukvård som bedömts vara icke-akut har fått skjutas upp. För Försäkringskassan har pandemin inneburit en ökad arbetsbelastning bland annat genom att ansökningarna om smittbärrpenning har ökat kraftigt.

Smittbärrpenning kan ges i olika situationer som rör covid-19. Det kan handla om att den försäkrade själv har diagnosen covid-19 eller att denne har kontaktats i samband med smittspårning efter en kontakt med någon med konstaterad smitta. Vidare har en tillfällig förordning gällande viss smittbärrpenning tagits fram under pandemin (förordningen [2020:582] om viss sjukpenning i förebyggande syfte och viss smittbärrpenning med anledning av sjukdomen covid-19). Den innebär bland annat att en anhörig som utför närståendevård åt eller är personlig assistent till en närstående i riskgrupp kan få *viss smittbärrpenning*.

Smittskyddslagstiftningen och Folkhälsomyndighetens rekommendationer

Covid-19 klassificeras som en allmänfarlig och samhällsfarlig sjukdom och är anmälningspliktig enligt smittskyddslagen (jfr förordning [2020:20] om att bestämmelserna i smittskyddslagen [2004:168] om allmänfarliga och samhällsfarliga sjukdomar ska tillämpas

på infektion med covid-19). Enligt smittskyddslagen, SML, ska om en behandlande läkare konstaterar eller misstänker att en undersökt patient har smittats av en allmänfarlig sjukdom, läkaren eller annan hälso- och sjukvårdspersonal med särskild kompetens för uppgiften försöka få upplysningar från patienten om vem eller vad som kan ha överfört smittan och om andra personer som kan ha smittats. (3 kap. 4 § SML) Den behandlande läkaren ska besluta om individuellt utformade förhållningsregler i syfte att hindra smittspridning för den som bär på eller misstänks bära på en allmänfarlig sjukdom.

Förhållningsreglerna får avse till exempel inskränkningar som gäller arbete, skolgång eller deltagande i viss annan verksamhet. (4 kap. 2 § SML) Den behandlande läkaren ska även ge individuellt utformade medicinska och praktiska råd om hur den som är smittad eller misstänks vara smittad ska undvika att utsätta andra för smittrisk (4 kap. 1 § SML).

Smitta mellan hushållsmedlemmar har identifierats som en av de vanligaste smittvägarna för covid-19. Folkhälsomyndigheten (FHM) anser att en person med eller utan symtom som är hushållskontakt till en person med konstaterad covid-19 ska anses vara misstänkt smittad av covid-19. Hushållskontakt anses vara en person som den smittade personen har delat boende med någon gång under den smittsamma fasen. FHM rekommenderar därför att alla i ett hushåll ska bli kontaktade av vården och få förhållningsregler om en person i hushållet har fått ett positivt provsvar på covid-19. Om hushållskontakter misstänks vara smittade med covid-19 ska dessa få förhållningsregler på liknande sätt som konstaterade smittade fall av covid-19. Förhållningsreglerna ges i anslutning till att den smittade får sitt positiva provsvar och upphör dag sju efter den smittade personens provtagningsdatum förutsatt att hushållskontakten inte får symtom.

Regelverket om smittbärappening

Rätten till smittbärappening regleras i 46 kapitlet socialförsäkringsbalken, SFB, och det finns särskilda bestämmelser om handläggningen i 110 kapitlet. Förordningen (2020:582) om viss sjukpenning i förebyggande syfte och viss smittbärappening med anledning av sjukdomen covid-19 redogörs inte för här eftersom förslaget inte omfattar handläggningen av viss smittbärappening.

Med smittbärare avses den som har eller kan antas ha en smittsam sjukdom utan att ha förlorat sin arbetsförmåga till följd av sjukdomen, den som för eller kan antas föra smitta utan att vara sjuk i en smittsam sjukdom, och den som i annat fall har eller kan antas ha varit utsatt för smitta av en samhällsfarlig sjukdom som avses i smittskyddslagen (2004:168) utan att vara sjuk i en sådan sjukdom. (46 kap. 3 § SFB)

En förutsättning för att en smittbärare ska ha rätt till smittbärappening är att han eller hon måste avstå från förvärvsarbete. Anledningen till att smittbäraren har avstått från arbete ska vara 1. beslut enligt smittskyddslagen eller livsmedelslagen (2006:804) eller föreskrifter som har meddelats med stöd av sistnämnda lag, eller 2. läkarundersökning eller hälsokontroll som smittbäraren genomgår utan föregående beslut enligt 1 och som syftar till att klarlägga om han eller hon är smittad av en allmänfarlig sjukdom eller har en sjukdom, en smitta, ett sår eller en annan skada, som kan göra livsmedel som han eller hon hanterat otjänligt som människoföda. (46 kap. 5 § SFB) För en arbetslös smittbärare innebär kravet att avstå från förvärvsarbete att han eller hon är tvungen att avstå från alla typer av arbeten på arbetsmarknaden för att få smittbärappening. Om smittbäraren får arbeta inom vissa yrkesområden så har han eller hon inte rätt till smittbärappening.

En ansökan om smittbärappening ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet och ska vara egenhändigt undertecknad. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete. (110 kap. 4 § SFB) Till ansökan som grundas på beslut som avses i 46 kap. 5 § första stycket 1 SFB, ska smittbäraren foga en kopia av beslutet eller ett intyg med uppgift

om beslutets innehåll. Till en ansökan om smittbärrpenning som grundas på sådant förhållande som anges i 46 kap. 5 § första stycket 2 SFB eller en ansökan om resekostnadsersättning enligt 46 kap. 20 § SFB ska det fogas ett intyg om den företagna åtgärden. (110 kap. 24 § SFB)

Överväganden och förslag

Försäkringskassan föreslår att det införs ett tillfälligt undantag från kravet att en kopia av beslut enligt smittskyddslagen eller ett intyg med uppgift om beslutets innehåll, ska bifogas till en ansökan om smittbärrpenning som grundas på ett sådant beslut. Undantaget ska gälla ärenden där beslutet enligt smittskyddslagen har fattats med anledning av sjukdomen covid-19.

Det lagstadgade kravet på att ett beslut enligt smittskyddslagen eller ett intyg om detta ska bifogas ansökningar om smittbärrpenning har tidigare haft en begränsad inverkan på såväl hälso- och sjukvårdens som Försäkringskassans arbetsbörda eftersom det under normala förhållanden brukar inkomma mycket få ansökningar om smittbärrpenning. Detta har dock förändrats radikalt genom pandemin. Det normala inflödet per år är ca 350 ansökningar, vilket kan jämföras med att det i dagsläget inkommer drygt 3 000 ansökningar per vecka. Många av ansökningarna som ges in till Försäkringskassan är felaktigt ifyllda och i ärendet saknas ofta kopia av beslutet enligt smittskyddslagen eller intyg om beslutet. Komplettering behöver därför ske i en icke obetydlig andel av ärendena, såväl med den försäkrade som med sjukvården. Detta leder till längre handläggningstider vilket påverkar de försäkrade negativt.

Mot bakgrund av det extremt höga trycket på sjukvården som den andra vågen av pandemin orsakar, sjukvårdens behov av att kunna prioritera arbetet med den kommande massvaccineringen och det mycket höga inflödet av ansökningar om smittbärrpenning, befinner sig såväl sjukvården som Försäkringskassan i en pressad och extraordinär situation. För att minska belastningen på sjukvården anser Försäkringskassan att kravet på vad en ansökan om smittbärrpenning ska innehålla bör ändras. Det skulle även medföra att ansökningsförfarandet för den försäkrade blev enklare. Det saknas möjlighet för Försäkringskassan att inom existerande regelverk göra undantag från kravet på underlag från sjukvården i dessa ärenden och myndigheten inger därför denna framställan till regeringen.

Försäkringskassan föreslår att det införs ett tillfälligt undantag från kravet i 110 kap. 24 § första stycket SFB på att en kopia av beslut enligt smittskyddslagen eller ett intyg med uppgift om beslutets innehåll, ska bifogas till en ansökan om smittbärrpenning som grundas på ett sådant beslut. Undantaget ska gälla ärenden där beslutet enligt smittskyddslagen har fattats med anledning av att den försäkrade antingen själv är konstaterat smittad med covid-19 eller har haft kontakt med någon som har sådan konstaterad smitta. Det bör i sådana fall räcka med att det i ansökan finns en uppgift om att vården har fattat ett sådant beslut och hur länge det gäller. Nackdelen med denna lösning är att den skulle kunna leda till felaktiga utbetalningar på grund av att det inte görs någon ytterligare kontroll av att ett sådant beslut faktiskt har fattats. Mot det kan anföras att den försäkrades uppgifter i ansökan lämnas på heder och samvete, samt att Försäkringskassan skulle kunna motverka missbruk genom stickprovskontroller där den försäkrades uppgifter kontrolleras. Vidare rör det sig ofta om en begränsad period eftersom smittbärrpenning i regel inte beviljas för längre tid än 7–14 dagar per ärende.

Det är viktigt att framhålla att förslaget *inte* påverkar de krav som följer av smittskyddslagen att hälso- och sjukvården ska ta fram förhållningsregler samt ansvara för smittspårningen. Förslaget omfattar alltså endast frågan om vilket underlag som ska krävas vid en ansökan om smittbärrpenning med anledning av sjukdomen covid-19.

Det är fråga om ett tillfälligt undantag från en bestämmelse i SFB under extraordinära händelser i fredstid. Försäkringskassan föreslår mot den bakgrunden att regeringen med stöd av sin restkompetens i 8 kap. 7 § regeringsformen reglerar undantaget i en förordning. (jfr 2 kap. 5 a § SFB)

I bilaga till denna framställning finns förslag till tillfällig förordning om undantag från viss bestämmelse om ansökan av smittbärappenning med anledning av sjukdomen covid-19.

Konsekvensanalys och ikraftträdande

Inledningsvis kan konstateras att det finns en grundläggande osäkerhet vid bedömningen av konsekvenserna av förslaget som beror på att vi inte vet hur pandemin kommer att utvecklas.

Syfte och alternativ lösning

Syftet med förslaget är att underlätta för hälso- och sjukvården och Försäkringskassan under den rådande pandemin genom att förenkla handläggningen av smittbärappenning och minska kraven på underlag från sjukvården. Om förslaget inte genomförs innebär det att Försäkringskassan i ärenden där beslut enligt smittskyddslagen eller uppgifter om sådant beslut saknas fortsätter att bidra till sjukvårdens höga arbetsbörda genom att begära in kompletteringar. Eftersom förslaget innebär en förenkling av ansökningsförfarandet kommer det också att underlätta för den försäkrade.

En alternativ lösning skulle kunna vara att inte kräva att kopia eller intyg om beslutet om avstängning enligt smittskyddslagen ska inges för att rätt till smittbärappenning ska kunna föreligga (jfr 46 kap. 5 § 1 SFB), utan istället att den försäkrade ska kunna uppvisa ett positivt testresultat för covid-19 eller en uppgift från sjukvården som visar att en person som denne har haft kontakt med har fått ett positivt testresultat för covid-19. Det bör i sådant fall vara tillräckligt med en kopia av ett positivt testresultat för covid-19, journalutdrag eller liknande. Det finns emellertid i dagsläget inte en teknisk lösning för att ta emot den typen av handlingar digitalt. Det skulle därför innebära att Försäkringskassan skulle behöva delvis bygga om systemen vid handläggningen av smittbärappenning, vilket skulle vara alltför tidskrävande och medföra kostnader. Det skulle vidare kunna medföra merarbete för sjukvården. Försäkringskassan har därför valt att inte föreslå denna lösning.

Försäkringskostnader

Förslaget bedöms inte påverka de totala försäkringskostnaderna annat än när i tid som de kostnadsförs. Om förslaget inte genomförs så kommer kostnadsföring av kostnaderna att ske senare eftersom tiden mellan att ansökan inkommer och beslut fattas sträcks ut.

Förvaltningskostnader

Avseende förvaltningskostnader så uppstår en kompletteringskostnad för Försäkringskassan i dagsläget, dels för momentet som kompletteringen tar, dels för de samtal som uppstår på grund av väntetider och frågor i samband med kompletteringen. Kostnaderna är inte beräkningsbara men bedöms som små.

Konsekvenser avseende felaktiga utbetalningar

Förslaget innebär att Försäkringskassan tillfälligt inte kommer att behöva kräva in beslut som sjukvården fattat enligt smittskyddslagen eller intyg därom för att kunna bevilja smittbärappenning. Det krävs dock alltså enligt 46 kap. 5 § SFB att sådant beslut har fattats. Av utredningsskyldigheten följer också att handläggaren om det finns skäl för det kan behöva kontrollera med sjukvården att beslut är fattat, även om det i normalfallet inte behöver göras. Det kommer även att utföras stickprovskontroller i ett senare skede för att följa upp om ersättning betalats ut korrekt om förslaget införs. Det finns goda förutsättningar i verksamheten för att genomföra sådana kontroller.

Ikraftträdande m.m.

Försäkringskassan föreslår att ändringen träder i kraft så snart som praktiskt möjligt vilket bedöms vara den 15 januari 2021.

Förordningens giltighetstid bör begränsas till den 30 april 2021.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningscheferna Ulrika Havossar och Mikael Westberg, verksamhetsområdescheferna Marcus Nordlund och Gerda Lind, enhetschef Marita Öberg, strategisk rådgivare Inger Westin samt rättsliga experterna Maria Ohlander och Susanne Widding Gidlund, de två senare som föredragande.

Nils Öberg

Maria Ohlander

Susanne Widding Gidlund

Författningsförslag

Förslag till förordning (2020:xx) om undantag från viss bestämmelse om ansökan om smittbärappenning med anledning av sjukdomen covid-19

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § I denna förordning finns en bestämmelse om undantag från bestämmelsen om ansökan om smittbärappenning i 110 kap. 24 § första stycket socialförsäkringsbalken. Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Undantag från bestämmelse om smittbärappenning

2 § Vid ansökan om smittbärappenning som grundas på ett beslut enligt smittskyddslagen (2004:168) med anledning av sjukdomen covid-19 ska bestämmelsen i 110 kap. 24 § första stycket socialförsäkringsbalken inte tillämpas.

1. Denna förordning träder i kraft den 15 januari 2021.
2. Förordningen upphör att gälla vid utgången av april 2021.
3. Den upphävda förordningen ska dock fortfarande gälla för smittbärappenning som avser tid före utgången av april 2021.